

03. 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Konuşma Etkinliklerinin İncelenmesi¹

Fatma Nur DOĞAN²

Ahmet Turan SİNAN³

APA: Doğan, F. N. & Sinan, A. T. (2024). 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Konuşma Etkinliklerinin İncelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (39), 26-46. DOI: 10.29000/rumelide.1471641.

Öz

İletişim kurmanın en temel yollarından biri konuşmadır. Konuşma; duygu, düşünce, istek, hayallerin sözlü olarak başkalarına aktarılmasını içeren fiziksel ve zihinsel bir süreçtir. Konuşma becerisi Türkçe öğretimi kapsamında yer alan dört temel beceriden biridir. Diğer beceri alanlarında başarı elde etmenin temel yollarından biri de konuşma becerisi bakımından donanımlı bireyler yetiştirmektir. Bu noktada eğitim öğretim faaliyetlerinin temel materyallerinden olan Türkçe ders kitaplarının nitelikli olması önemlidir. Bu çalışmanın amacı 5. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan konuşma etkinliklerini çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Çalışmada tarama modelinde betimsel bir yaklaşım benimsenerek doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Çalışma materyali Koza Yayınevi tarafından hazırlanan 5. sınıf Türkçe ders kitabıdır. Veriler içerik analizi ile incelenmiştir. Çalışma kapsamındaki konuşma etkinlikleri sayı ve temalara, etkinlik türlerine, verilen yönergeler, kazanımlara, yöntem ve tekniklere, metin türlerine, görsel/işitsel/metinsel desteklere, ele alınan konulara göre dağılım açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda konuşma etkinliklerinin sayı ve temalara, metin türlerine göre dengeli bir dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Konuşma etkinlikleri; etkinlik türleri, verilen yönergeler, kazanımlar, yöntem ve teknikler açısından da çeşitlilik göstermektedir. Ancak bazı türler, yönergeler, kazanımlar, yöntem ve tekniklerin baskın bir biçimde öne çıktığı; bu sebeple bazı noktalarda etkinliklerin yetersiz olduğu belirlenmiştir. Etkinliklerin görsel/işitsel/metinsel destek ve ele alınan konular bakımından ise zengin olduğu görülmüştür. Çalışma ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitabının konuşma etkinlikleri bakımından nasıl bir görünüm sergilediğini ortaya koyması bakımından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Konuşma becerisi, konuşma etkinlikleri, Türkçe ders kitabı.

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin, Oran: %19

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 08.03.2024-**Kabul Tarihi:** 20.04.2024-**Yayın Tarihi:** 21.04.2024; **DOI:** 10.29000/rumelide.1471641

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² Dr. Öğrencisi, Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi ABD, Türkçe Eğitimi bilim dalı / Ph.D. Student, Fırat University, Institute of Educational Sciences, Turkish and Social Sciences Education, Department of Turkish Education (Elazığ, Türkiye), fatmadgn1414@gmail.com, **ORCID ID:** 0000-0001-7933-9741, **ROR ID:** https://ror.org/05teb7b63, **ISNI:** 0000 0004 0574 1529, **Crossreff Funder ID:** 100009096

³ Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü / Assist. Prof., Fırat University, Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences Education (Elazığ, Türkiye), atsina35@gmail.com, **ORCID ID:** 0000-0003-1208-7724 **ROR ID:** https://ror.org/05teb7b63, **ISNI:** 0000 0004 0574 1529, **Crossreff Funder ID:** 100009096

Investigation of 5th Grade Turkish Textbook Speaking Activities⁴

Abstract

One of the most primary ways to communicate is speech. Speech; it is a physical and mental period that involves verbally transferring feelings, thoughts, wishes and dreams to others. Speaking skill is one of the four fundamental skills within the scope of Turkish teaching. One of the main ways to reach success in other skill areas is to raise persons who are accoutred with speaking skills. Herein, Turkish textbooks, which are the basic materials of education and training activities, have great liabilities. The goal of this study is to examine the speaking activities in the 5th Grade Turkish textbook in terms of different variables. In the study, a descriptive approach was adopted in the scanning model and the document analysis method was used. The study material is a 5th grade Turkish textbook prepared by Koza Publishing House. The data were examined with content analysis. The speaking activities within the scope of the study were examined in terms of distribution according to number and themes, activity types, instructions given, achievements, methods and techniques, text types, visual/audio/textual supports, and topics covered. In the result of the research, it was determined that the speaking activities showed a balanced distribution according to numbers, themes and text types. Speaking events; They also vary in terms of activity types, instructions given, achievements, methods and techniques. Nevertheless, some types, instructions, achievements, methods and techniques come to the fore dominantly; Therefore, it was determined that the activities had deficiencies at some points. It was observed that the activities were rich in terms of visual/audio/textual support and the topics discussed. The study is important in terms of revealing what the 5th Grade Turkish textbook, which is the first stage of secondary school, looks like in terms of speaking activities.

Keywords: Speaking skill, speaking activities, Turkish textbook.

1. Giriş

Konuşma, iletişim kurmanın en etkili ve kolay yollarından biridir. Günlük hayatta en çok kullanılan iletişim aracı olan konuşma üzerine literatürde birçok tanımı bulunmaktadır. Konuşma sözel olarak duygu ve düşünce alışverişi (İşcan, 2013); birçok organın birlikte çalışmasıyla ortaya çıkan karmaşık bir beceri (Temizyürek, Erdem ve Temizkan, 2007); ses, telaffuz, anlama, anlatma, anlaşma ve iletişim gibi iç içe girmiş çok geniş bir kavram (Kurudayıoğlu, 2003) olarak tanımlanmaktadır. Genel anlamı ile konuşmanın artikülasyon, söz, ses, jest ve resim gibi farklı aşamalardan geçerek bugün bunların hepsini kapsayan bir bütünlüğü (Yüksel, 2013) ifade ettiği söylenebilir.

⁴ **Statement:** It is declared that scientific and ethical principles have been followed in the preparation process of this study and all the studies used are stated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.

Similarity Report: Received - Turnitin, Rate: 19

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, Article Registration Date: 08.03.2024-Acceptance Date: 20.04.2024-Publication Date: 21. 04.2024; DOI: 10.29000/rumelide.1471641

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

İnsan hayatı boyunca başkaları ile iletişim kurarken en çok konuşma becerisinden yararlanmaktadır. Konuşma sayesinde insan bireysellikten kurtularak sosyal bir varlık olmaktadır. Gün boyu ortalama 12 saatlik iletişim sürecinin beş saati dinleme, dört saati konuşma geri kalan zamanı ise okuma ve yazmaya ayrılmaktadır (Güneş, 2014). Her ne kadar insanın duygularını, düşüncelerini, isteklerini, hayallerini anlatmak için konuşma, yazma, görsel sunu gibi çeşitli iletişim yolları olsa da (Akkaya, 2019) konuşma, fikirlerin ve duyguların ifadesinde insanlığın varlığından beri öneminden hiçbir şey kaybetmemiştir (Başaran ve Erdem, 2009). Öyle ki içinde bulunduğumuz zamanda bile bireylerin günlük hayat içerisinde birbirleriyle anlaşmalarında, ihtiyaçlarını gidermelerinde ve daha nice yaşam faaliyetlerini sürdürmelerinde konuşmanın yeri tartışılmayacak derecede önemlidir (Kurudayıoğlu, 2019). Bu sebeple de konuşma, günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası olagelmıştır.

Temel dil becerilerinden biri olan konuşma, dinleme ile beraber edinilen ve sonrasında dinlemeye dayalı olarak gelişen bir beceridir. Dinlemeden sonra bireylerin kazandığı ilk dil becerisi olan konuşma, anne karnından itibaren edinilen sesler taklit ederek gerçekleşmektedir (Fidan, 2019; Aktaş ve Bayram, 2021). Nitekim ilk olarak bireyin içinde doğup büyüdüğü çevrede gelişigüzel bir biçimde edinilen konuşma becerisi daha sonra okullarda sistematik bir şekilde geliştirilmektedir. Çünkü çocukların konuşma becerisini istenilen düzeye yükselterek anlamlı, doğru ve etkili konuşma ilkelerini kazandıracak süreç eğitim ve öğretim yaşantılarından (Sağlam, 2010). Bu süreçte de temel dil becerileri üzerine kurulu olan Türkçe dersi konuşma becerisinin gelişimi için bir miğfer ders olma özelliğini taşımaktadır. Bu kapsamda okul öncesi eğitimden yükseköğretime kadar konuşma becerisi ile ilgili amaç ve kazanımlar programlara dâhil edilmiştir (Yağmur Şahin ve Zorlu Kana, 2013). Hatta Türkçe eğitimi tarihine bakıldığında konuşma eğitimine ayrı bir önem verildiği, çoğu Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda bu beceriye yönelik bağımsız bir bölümün hazırlandığı görülür (Öztürk, 2022). Bu programlar aracılığı ile Türkçeyi etkili ve başarılı bir biçimde kullanabilen bireyler yetiştirmek amaçlanmaktadır.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda öğrencilerin dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesinin; Türkçeyi konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmalarının; okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; duygu ve düşünceleri ile bir konudaki görüşlerini veya tezini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmelerinin sağlanmasının amaçlandığı belirtilmektedir. Hatta Program'ın Yetkinlikler bölümünün birinci maddesine yer alan ana dilde iletişim kapsamında "Kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme ve yorumlama (dinleme, konuşma, okuma ve yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmaktır." ifadeleriyle dilsel iletişime verilen önemin altı çizilmektedir (MEB, 2019). Bu doğrultuda Türkçe Öğretim Programı'nda konuşma becerisine yönelik birtakım amaç ve kazanımların bulunduğu da bilinmektedir. Ortaokul kademesindeki tüm sınıf düzeylerinde yer alan konuşma kazanımları aşağıdaki gibidir:

- Hazırlıklı konuşma yapar.
- Hazırlıksız konuşma yapar.
- Konuşma stratejilerini uygular.
- Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.
- Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.
- Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.

- Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.

Görüldüğü üzere temel amaç bireylerin bu kazanımlara ulaşarak hayatın her alanında etkili ve başarılı konuşmalar gerçekleştirmelerini sağlamaktır. Bu çerçevede Türkçe dersinin amaç ve kazanımlarını öğrencilere aktarmada en önemli görev Türkçe öğretmenlerine düşmektedir. Çünkü öğrencilerin konuşma becerisini geliştirmek için kullanılacak yöntem ve teknikleri belirlemede en önemli karar verici ve uygulayıcı konumda öğretmenler bulunmaktadır (Orhan, Kırbaş ve Topal, 2012). Özellikle Türkçe öğretmenleri; Türkçeyi kullanma, etkili ve başarılı konuşmalar gerçekleştirebilme bakımından öğrencilerine rol model olabilmelidir. Bununla birlikte Program'da yer alan bilgi, beceri ve değerlerin öğrencilere öğretilmesinde kullanılan materyaller de oldukça önemlidir. Konuyu açıklayan temel unsurlardan biri olarak tanımlanan ders kitapları ise müfredatların içeriğini standartlara göre sundukları için en çok kullanılan ve en kolay ulaşılan öğretim materyalleridir (Taş ve Minaz, 2022). Ders kitapları hem öğrenciler hem öğretmenler için kendi kendini düzenlemeye imkân veren geçerli ve değerli kaynaklardır (Gholampour ve Mehrabi, 2023). Ders kitapları okuyucuya farklı edebi türlerden seçilmiş örnekler sunan, öğrencilere edebi ve estetik zevk vermenin yanı sıra sözcük dağarcıklarının gelişimi açısından da katkı sağlayan eğitim ortamlarındaki en önemli materyallerdir (Kemiksiz, 2022). Eğitim ve öğretim materyali olarak öğretmenler de sıklıkla ders kitaplarına başvurmaktadırlar.

Bir ana dili öğretimi olan Türkçe öğretiminde konuşma becerisinin istenilen başarıya ulaşması Program dâhilinde hazırlanmış ders kitaplarıyla mümkündür (Çalışkan, 2016). Her ne kadar çocuklar konuşma becerisini informal bir biçimde edinip kullansa da bu beceri kendi kendine gelişim gösteren bir beceri değildir ve planlı bir öğretimle birlikte öğretim sürecinde gerçekleştirilen etkinliklere göre gelişim göstermektedir (Akyasan ve Morali, 2023). Dolayısıyla konuşma becerisine yönelik etkinlikler de öğrencilere gerçek yaşam durumları sunarak onları konuşma uygulamaları yapmaya sevk edeceği için eğitim öğretim sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Ders kitapları kapsamında da çocukların güzel, doğru ve etkili konuşma becerileri edinmelerine öncülük edecek, özel olarak hazırlanmış konuşma etkinliklerine büyük görevler düşmektedir. Konuşma becerisi Türkçe öğretimi kapsamında yer alan dört temel beceriden biridir. Diğer beceri alanlarında başarı elde etmenin temel yollarından biri de konuşma becerisi bakımından donanımlı bireyler yetiştirmektir. Toplumsal hayatta kişilerin konuşma becerisiyle ilgili yaşadığı kaygı, korku ve endişelerin giderilmesi ancak ilgi çekici, etkili konuşma etkinliklerinin gerçekleştirildiği düzenli ve sistematik bir eğitim anlayışıyla hazırlanan ders kitapları (Tüzemen ve Kardaş, 2017) ve konuşma etkinlikleri ile mümkün olacaktır. Bu durum da akıllara Türkçe ders kitaplarında bulunan konuşma etkinliklerinin niteliklerinin nasıl olduğu sorusunu getirmektedir (Benzer ve Ünsal, 2019). Toplumsal etkileşim sürecinde nerede nasıl davranacağını, nasıl konuşacağını ve kendini nasıl ifade edebileceğini kavrayan bireyler yetiştirmede ortaokul çağı oldukça kritik bir dönemdir (Tonga ve Uslu, 2015). Bu doğrultuda ortaokul Türkçe ders kitabındaki konuşma etkinliklerin görünümünün nasıl olduğunu incelemenin gerekli ve önemli olduğu düşünölmektedir.

Çoğu ders kitabı aynı içeriğe sahip olsa da ders kitapları öğrencilerin öğrenmesini ve öğretmenin öğretimini önemli ölçüde etkileyebileceğinden öğrencilerinin öğrenimini desteklemek için seçilen ders kitabının niteliklerinin bilmesi gereklidir (Huffman Hayes, 2024). Bu sebeple ders kitaplarının standardının yükselmeye devam etmesini sağlamak için sürekli ders kitabı üzerine araştırmalar yapılmalıdır (Yunianta, Suryadi, Dasari ve Herman, 2023). Literatür incelendiğinde ortaokul Türkçe ders kitaplarına yönelik daha çok dinleme/izleme, okuma ve yazma becerileri üzerine çalışmaların yapıldığı (Acar, 2022; Aslan, Doğan Güldenoğlu ve Altuntaş, 2018; Ay, 2019; Aydın, 2020; Bakırcı ve Ceran, 2022; Canbulat, Asma ve Koparan 2022; Coşkun, 2021; Çırak, ve Ceran, 2021; Çoban ve Polatcan, 2020; Deniz, Karagöl ve Tarakcı, 2019; Güven, ve Yıldırım, 2019; Halitoğlu, 2021) tespit

edilmiştir. Ancak konuşma becerisi üzerine daha az sayıda çalışmanın var olduğu tespit edilmiştir (Aktaş ve Bayram, 2021; Bayrak Cömert, 2017; Deniz, Karagöl ve Tarakcı, 2019; Eyüp ve Kansızoğlu, 2020; Fidan, 2019; Kurudayıoğlu, 2019; Serin ve Arslan, 2023). Özellikle ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin varlığını araştıran çalışmaların yeteri kadar olmadığı saptanmıştır.

Birçok ders kitabının yeterli konuşma etkinliği içermediği söylenmektedir (Lee ve Chang, 2012). Hatta öğrencilerin konuşmanın özelliklerine ilişkin farkındalığını artırmak için hem sesli hem de basılı materyallere daha fazla örnek entegre edilebileceğinden söz edilir (Pitaksuksan ve Sinwongsuwat, 2020). Türkiye’de yapılan çalışmalarda da ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin eksiklikler içerdiği tespit edilmiştir. Fidan (2019) tarafından yürütülen bir çalışmada konuşma etkinliklerinin sadece derse hazırlık aşamasında kullanıldığı, dersin diğer aşamalarının ihmal edildiği tespit edilmiştir. Ayrıca benzer konuşma yöntem ve tekniklerinin sıklıkla kullanıldığı belirlenmiştir. Eyüp ve Kansızoğlu (2021) tarafından yürütülen bir çalışmada ise 6. Sınıf EKOYAY ve MEB yayınevlerine ait iki kitap karşılaştırılmıştır. Bu kapsamda konuşma etkinliklerinde bazı konularda yetersizlikler olduğu saptanmıştır. Benzer ve Ünsal (2019) tarafından yapılan, konuşma becerisinin öğretimine yönelik değişkenler ile Türkçe öğretmenlerinin bu değişkenler hakkındaki görüşlerini tespit etmeyi amaçlayan bir çalışmada ise ders kitabında sunulan konuşma etkinliklerinde yönerge eksikliği, öğrencinin ilgisini çekememe, fazla zaman gerektirme gibi nedenlerden ötürü yetersizler olduğu tespit edilmiştir. Deniz, Karagöl ve Tarakcı (2019) tarafından yapılan bir çalışmada ise Türkçe ders kitapları konuşma kazanımları açısından incelenmiş, çalışma sonucunda kitapların kendi içinde ve kitaplar arasında konuşma kazanımlarının sıklık olarak düzenli bir biçimde kullanılmadığı tespit edilmiştir.

Konuşma becerisini geliştirmeye yönelik çalışmalarda öğretmenlerin kaynak olarak en sık başvurduğu ve öğrencilerin en fazla yararlandığı ders kitaplarındaki etkinliklerin ayrıntılı bir şekilde incelenmesi önem taşımaktadır (Eyüp ve Kansızoğlu, 2021). Tüm bu bilgiler ışığında bu çalışmada 2023-2024 eğitim-öğretim yılı içerisinde ortaokullarda ders kitabı olarak okutulan Koza yayınlarına ait 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki konuşma etkinliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi hedeflenmiştir. 5. sınıf düzeyi ortaokul kademesinin temelinde yer almaktadır. Bu sınıf düzeyi öğrencilerin zihinsel, bilişsel ve duyuşsal anlamda olgunluklarının temelini atıldığı bir sınıf düzeyi olması açısından önemlidir. Bu sebeple bu sınıf düzeyine özgü ders kitabındaki konuşma etkinliklerinin incelenmesi üzerinde durulması gereken değerli bir konudur. Literatür incelendiğinde bu sınıf düzeyindeki konuşma etkinliklerini inceleyen herhangi bir çalışmaya da rastlanmamıştır. Dolayısıyla çalışmanın alandaki bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Ayrıca 5. Sınıf Türkçe ders kitabındaki konuşma etkinliklerinin çeşitli değişkenler açısından görünümünün bilinmesinin eğitim programlarını, ilgili derslerin öğretim programlarını, eğitici tutum ve davranışlarını düzenlemede etkili olacağı öngörülmektedir. Bununla birlikte öğrencilerin konuşma başarılarını arttırmak adına ders kitabı yazarlarının konuşma etkinliklerine önem göstermeleri için böyle bir çalışmaya ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışma ile Koza Yayıncılık tarafından hazırlanan 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki konuşma etkinliklerini incelemek amaçlanmıştır. Bu kapsamda aşağıdaki alt amaçlar oluşturulmuştur:

1. 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki konuşma etkinliklerinin sayısı ve temalara göre dağılımı nasıldır?
2. 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki konuşma etkinliklerinin etkinlik türlerine göre dağılımı nasıldır?

3. 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki konuşma etkinliklerinin verilen yönergelere göre dağılımı nasıldır?
4. 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki konuşma etkinliklerinin kazanımlara göre dağılımı nasıldır?
5. 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki konuşma etkinliklerinin konuşma yöntem ve tekniklerine göre dağılımı nasıldır?
6. 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki konuşma etkinliklerinin görsel/işitsel/metinsel destek içerip içermeme durumu nasıldır?
7. 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki konuşma etkinliklerinin metin türlerine göre dağılımı nasıldır?
8. 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki konuşma etkinliklerinin ele alınan konulara göre dağılımı nasıldır?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma tarama modelinde betimsel bir yaklaşım benimsenerek doküman incelemesi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Tarama araştırmaları seçilen bir örneklem üzerinde yapılan incelemeler sonucunda evren genelindeki eğilim, tutum, görüşler ile var olan durumun resmedilmesidir (Karasar, 2015; Creswell, 2017). Doküman incelemesi ise araştırılması amaçlanan olgu veya olgular hakkında bilgileri içeren yazılı veya görsellerin bir araya getirilerek incelenmesidir (Sönmez ve Alacapınar, 2018). Araştırmaya konu olan olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı kaynakların analizini kapsayan doküman incelemesi araştırmacıya çalışma boyunca hem zaman hem de ekonomik anlamda tasarruf sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu doğrultuda 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan konuşma etkinlikleri doküman incelemesi yöntemi ile incelenmiştir.

2.2. Çalışma Materyali

Çalışmanın materyali 2023-2024 eğitim öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunca Türkiye'deki ortaokullarda ders kitabı olarak okutulan 5. sınıf Türkçe ders kitabıdır. Koza Yayıncılık'a ait kitabın yazarı ise Beşir Sevim'dir. Kitapta "Birey ve Toplum", "Millî Mücadele ve Atatürk", "Erdemler", "Millî Kültürümüz", "Doğa ve Evren", "Sağlık ve Spor", "Bilim ve Teknoloji", "Sanat" olmak üzere toplamda sekiz tema ve 32 metin bulunmaktadır. Kitapta temalara ve metinlere uygun etkinliklere de yer verilmektedir. Araştırmada 5. sınıf Türkçe ders kitabının seçilmesinin önemli nedenlerinden biri alanda bu sınıf düzeyine ait konuşma etkinliklerinin incelendiği herhangi bir çalışma bulunmamasıdır.

2.3. Verilerin Analizi

Çalışmada doküman incelemesine başvurulduğu için elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Nitel araştırmalarda verilerin toplanması ve veri analizi eş zamanlı bir biçimde gerçekleşmelidir (Merriam, 2018). Nitel araştırma yaklaşımı kapsamında doküman inlemesi yönteminin benimsendiği bu çalışmada kullanılan içerik analizi; belirli bir mesajın kapsadığı, taşıdığı enformasyonun işlenmesini temel almaktadır (Bilgin, 2014). Bu analizin temelinde birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirerek bunları okuyucunun anlayabileceği şekilde organize edip yorumlamak vardır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Ayrıca içerik analizi, belirli kurallara dayalı olarak yapılan kodlamalarla bir metnin bazı sözcükleri daha küçük içerik kategorileri ile

özetlenip sistematik olarak ifade etme ve veriyi anlamlandırma sürecidir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018). Çalışma kapsamında alanyazındaki benzer çalışmalar (Eyüp ve Kansızoğlu, 2021; Serin ve Arslan, 2023) incelenerek inceleme değişkenleri oluşturulmuştur. Bu doğrultuda konuşma etkinlikleri sayı ve temalara, etkinlik türlerine, verilen yönergelere, kazanımlara, yöntem ve tekniklere, görsel/işitsel/metinsel desteğe, metin türlerine ve ele alınan konulara dağılımına göre incelenmiştir. Değişkenlerden hareketle konuşma etkinlikleri detaylı bir şekilde incelenmiş, elde edilen veriler gruplandırılmış, sonrasında kategoriler oluşturulmuş ve bu kategoriler belirli başlıklar altında sınıflandırılmıştır. Güvenirliği sağlamak için veriler $Güvenirlik = \frac{Toplam \ Görüş \ Birliği}{Toplam \ Görüş \ Birliği + Görüş \ Ayrılığı} \times 100$ şeklindeki formül kullanılarak incelenmiştir. Dolayısıyla “kodlayıcı güvenilirliği” kapsamında veriler araştırmacı tarafından 4 hafta ara ile iki defa kodlanmıştır. Nitel çalışmalarda güvenilirliğin sağlanması için kodlayıcılar arasındaki uyumun %90 ve üzeri olması gerekmektedir (Miles ve Huberman, 2016). Uygulama sonucunda (318/318+9x100) %97 güvenirlilik katsayısına ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular tablolaştırılmış ve her tablo altında açıklamalara yer verilmiştir.

3. Bulgular

Bu başlık altında 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki konuşma etkinliklerinin çeşitli değişkenler bakımından incelenmesi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Birinci Alt Amaç Yönelik Bulgular

Aşağıda birinci alt amaç doğrultusunda konuşma etkinliklerinin sayısı ve temalara göre dağılımı tablo olarak sunulmuştur:

Tablo 1: Konuşma Etkinliklerinin Sayısı ve Temalara Göre Dağılımı

Tema	f	%
1. Birey ve Toplum	4	12.5
2. Millî Mücadele ve Atatürk	4	12.5
3. Erdemler	4	12.5
4. Millî Kültürümüz	4	12.5
5. Doğa ve Evren	4	12.5
6. Sağlık ve Spor	4	12.5
7. Bilim ve Teknoloji	4	12.5
8. Sanat	4	12.5
Toplam	32	100.0

Tablo 1 incelendiğinde 5. sınıf Türkçe ders kitabında toplamda 32 konuşma etkinliği olduğu görülmektedir. Sekiz temanın bulunduğu ders kitabında temalardaki konuşma etkinliği sayısının eşit olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda *Birey ve Toplum* temasında 4 (%12.5), *Millî Mücadele ve Atatürk* temasında 4 (%12.5), *Erdemler* temasında 4 (%12.5), *Millî Kültürümüz* temasında 4 (%12.5), *Doğa ve Evren* temasında 4 (%12.5), *Sağlık ve Spor* temasında 4 (%12.5), *Bilim ve Teknoloji* temasında 4 (%12.5) ve *Sanat* temasında 4 (%12.5) konuşma etkinliğine yer verildiği belirlenmiştir.

3.2. İkinci Alt Amaca Yönelik Bulgular

Aşağıda ikinci alt amaç doğrultusunda konuşma etkinliklerinin etkinlik türlerine ilişkin dağılımına yönelik bulgular tablo hâlinde sunulmuştur:

Tablo 2: Konuşma Etkinliklerinin Türlerine Göre Dağılımı

Etkinlik Türleri	f	%
1. Yapılan araştırmalardan, okunan metinlerden, dinlenen/izlenenlerden hareketle bir konu hakkında konuşma yapma	13	40.63
2. Bir konu hakkında duygu ve düşüncelerini paylaşma	7	21.88
3. Görselden hareketle duygu ve düşüncelerini paylaşma	5	15.63
4. Kelime/kavramların çağrıştırdıklarından hareketle konuşma yapma	2	6.25
5. Kendini başkasının yerine koyarak bir konu hakkındaki duygu ve düşüncelerini paylaşma	1	3.13
6. Günlük hayatta yaptıklarından hareketle konuşma	1	3.13
7. Metinle ilgili soruları cevaplama	1	3.13
8. Sunum yapma	1	3.13
9. Oyun	1	3.13
TOPLAM	32	100.00

Tablo 2 incelendiğinde 5. sınıf Türkçe ders kitabında dokuz farklı konuşma etkinliği türü olduğu görülmektedir. Kitapta en fazla yer alan etkinlik türünün *yapılan araştırmalardan, okunan metinlerden, dinlenen/izlenenlerden hareketle bir konu hakkında konuşma yapma* (%40.63) olduğu belirlenmiştir. İkinci sıradaki etkinlik türünün ise *bir konu hakkında duygu ve düşüncelerini paylaşma* (%21.88) olduğu tespit edilmiştir. *Görselden hareketle duygu ve düşüncelerini paylaşma* (15.63) etkinlik türünün ise üçüncü sırada yer aldığı görülmüştür. *Kelime/kavramların çağrıştırdıklarından hareketle konuşma yapma* (%6.25) etkinlik türü de yine tercih edilen etkinlik türlerindedir. Bunların yanı sıra *kendini başkasının yerine koyarak bir konu hakkındaki duygu ve düşüncelerini paylaşma* (%3.13), *günlük hayatta yaptıklarından hareketle konuşma* (%3.13), *metinle ilgili soruları cevaplama* (%3.13), *sunum yapma* (%3.13) ve *oyun* (%3.13) şeklindeki etkinlik türlerine de yer verilmiştir.

3.3. Üçüncü Alt Amaca Yönelik Bulgular

Aşağıda üçüncü alt amaç doğrultusunda ders kitabındaki konuşma etkinliklerinde verilen yönergelere ait bulgular sunulmuştur:

Tablo 3: Konuşma Etkinliklerinde Verilen Yönergeler

Yönergeler	f	%
1. Konuşmada önceden yapılan araştırmalardan, izlenen haberlerden, okunan gazete/dergi yazılarından faydalanma	11	20.00
2. Beden dilini etkili kullanma	6	10.91
3. Yabancı kelimeler yerine Türkçe karşılıklarını kullanma	5	9.09

4. Uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanma	4	7.27
5. Hayal gücünü kullanarak konuşma	3	5.45
6. Konuşmasında özlü sözlerden, şiirlerden, türkülerden yararlanma	3	5.45
7. Konuşmasında görsellerden faydalanma	3	5.45
8. Göz teması kurma	2	3.64
9. Yeni öğrenilen kelimeleri kullanma	2	3.64
10. Kendi konuşmasını/sunumunu değerlendirme	2	3.64
11. Öğretmenin kontrolünde (açıklayacağı kuralları dikkate alarak) konuşma	2	3.64
12. Konuşmacıyı sözlü olmayan mesajlar ve beden dili açısından değerlendirme	2	3.64
13. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanma	2	3.64
14. Konuşmada konu dışına çıkmama	2	3.64
15. Arkadaşlarının sözünü kesmeme	2	3.64
16. Konuşma/sunum öncesi hazırlık sürecini sıralama/listeleme	1	1.82
17. Günlük hayattan örneklerle konuşmayı destekleme	1	1.82
18. Konuşmasında karşılaştırmalardan faydalanma	1	1.82
19. Tartışma tekniğinden faydalanma	1	1.82
TOPLAM	5	100.

Tablo 3 incelendiğinde kitaptaki konuşma etkinliklerinde 19 farklı yönergenin olduğu ve bu yönergelerin toplamda 55 defa kullanıldığı görülmektedir. Bazı etkinliklerde yönerge verilmediği bazılarında ise birden fazla yönergenin olduğu tespit edilmiştir. En çok *konuşmada önceden yapılan araştırmalardan, izlenen haberlerden, okunan gazete/dergi yazılarından faydalanma* (%20) yönergesinin verildiği tespit edilmiştir. İkinci sırada ise *beden dilini etkili bir şekilde kullanma* (%10.91) yönergesi vardır. Hemen ardından *yabancı kelimeler yerine Türkçe karşılıklarını kullanma* (%9.09) ve *uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanma* (%7.27) yönergeleri gelmektedir. Daha sonra ise *hayal gücünü kullanarak konuşma* (%5.45), *konuşmasında özlü sözlerden, şiirlerden, türkülerden yararlanma* (%5.45), *konuşmasında görsellerden faydalanma* (%5.45) yönergeleri tekrarlanmaktadır. Konuşma etkinliklerinde yer verilen diğer yönergeler ise *göz teması kurma* (%3.64), *yeni öğrenilen kelimeleri kullanma* (%3.64), *kendi konuşmasını değerlendirme* (%3.64), *öğretmenin kontrolünde konuşma* (%3.64), *konuşmacıyı sözlü olmayan mesajlar ve beden dili açısından değerlendirme* (%3.64), *kelimeleri anlamlarına uygun kullanma* (%3.64), *konuşmada konu dışına çıkmama* (%3.64), *arkadaşlarının sözünü kesmeme* (%3.64), *konuşma/sunum öncesi hazırlık sürecini sıralama/listeleme* (%1.82), *günlük hayattan örneklerle konuşmayı destekleme* (%1.82), *konuşmasında karşılaştırmalardan faydalanma* (%1.82), *tartışma tekniğinden faydalanma* (%1.82) şeklindedir.

3.4. Dördüncü Alt Amaca Yönelik Bulgular

Aşağıda dördüncü alt amaç doğrultusunda konuşma etkinliklerinin kazanımlara göre dağılımı hakkındaki bulgular tablo olarak sunulmuştur:

Tablo 4: Konuşma Etkinliklerinin Kazanımlara Göre Dağılımı

Kazanımlar	f	%
T.5.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.	2	31.51
T.5.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.	2	31.51
T.5.2.4. Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.	8	10.96
T.5.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.	7	9.59
T.5.2.7. Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin	6	8.22
T.5.2.6. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.	4	5.48
T.5.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.	2	2.74
TOPLAM	7	100.

Tablo 4 incelendiğinde en çok “*Hazırlıksız konuşma yapar.*” (%31.51) ve “*Konuşma stratejilerini kullanır.*” (%31.51) kazanımlarına yönelik konuşma etkinliklerine yer verildiği görülmektedir. İkinci sırada ise “*Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.*” (%10.96) kazanımına yönelik etkinlikler olduğu görülmektedir. “*Hazırlıklı konuşma yapar.*” (%9.59) kazanımına yönelik etkinlikler ise üçüncü sıradadır. “*Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.*” (%8.22), “*Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.*” (%5.48), “*Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.*” (%2.74) kazanımlarına yönelik ise sınırlı sayıda etkinlik olduğu belirlenmiştir.

3.5. Beşinci Alt Amaca Yönelik Bulgular

Aşağıda beşinci alt amaç doğrultusunda konuşma etkinliklerinin kullanılan yöntem ve tekniklere göre dağılımına ilişkin bulgulara yer verilmiştir:

Tablo 5: Konuşma Etkinliklerinin Yöntem ve Tekniklere Göre Dağılımı

Yöntem ve Teknik	f	%
1. Gündümlü Konuşma	23	71.88
2. Eleştirel Konuşma	3	9.38
3. Serbest Konuşma	2	6.25
4. Tartışma	2	6.25
5. Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma	1	3.13
6. Kendisini Karşısındaki Yerine Koyarak Konuşma	1	3.13
7. İkna Edici Konuşma	-	
8. Katılımlı Konuşma	-	
9. Hafızada Tutma Tekniği	-	
10. Yaratıcı Konuşma	-	
TOPLAM	32	100.0

Tablo 5 incelendiğinde konuşma etkinliklerinde en çok *gündümlü konuşmaya* (%71.88) yer verildiği görülmektedir. *Eleştirel konuşma* (%9.38), *serbest konuşma* (%6.25), *tartışma* (%6.25), *kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma* (%3.13), *kendisini başkasının yerine koyarak konuşma* (%3.13)

yöntem ve tekniklerinin ise oldukça sınırlı sayıda olduğu tespit edilmiştir. Diğer yöntem ve tekniklere ise rastlanmamıştır.

3.6. Altıncı Alt Amaca Yönelik Bulgular

Aşağıda altıncı alt amaç doğrultusunda konuşma etkinliklerinin görsel/işitsel/metinsel destek içerme durumu tablo olarak sunulmuştur:

Tablo 6: Konuşma Etkinliklerinin Görsel/İşitsel/Metinsel Destek Durumu

Destekler	f	%
Görsel	16	53.33
Metinsel	13	43.33
İşitsel	1	3.33
TOPLAM	30	100.0

Tablo 6 incelendiğinde konuşma etkinliklerinin en çok *görsel* (%53.33) bakımdan desteklendiği görülmektedir. İkinci sırada ise *metinsel* destek (%43.33) vardır. *İşitsel* destek (%3.33) oldukça sınırlıdır.

3.7. Yedinci Alt Amaca Yönelik Bulgular

Aşağıda yedinci alt amaç doğrultusunda konuşma etkinliklerinin metin türlerine göre dağılımına yer verilmiştir:

Tablo 7: Konuşma Etkinliklerinin Metin Türlerine Göre Dağılımı

Türler	Metin Sayısı	Etkinlik	
		f	%
Şiir	11	11	34.38
Bilgilendirici Metinler	11	11	34.38
Hikâye Edici Metinler	10	10	31.25
TOPLAM	32	32	100.0

Tablo 7 incelendiğinde öncelikle metin türlerinin dağılımının birbirine yakın sayıda olduğu dikkat çekmektedir. *Şiir* ve *bilgilendirici metin* sayısı 11, *hikâye edici metin* sayısı ise 10'dur. Dikkat çeken diğer bir husus ise her metin türünde bir adet konuşma etkinliğine yer verilmesidir. Metin türlerin göre konuşma etkinliği sayılarına bakıldığında şiir (%34.38) ve bilgilendirici metinlerde (%34.38) yer alan konuşma etkinliklerinin hikâye edici metinlerdeki etkinliklerden (%31.25) daha fazla olduğu görülmektedir.

3.8. Sekizinci Alt Amaca Yönelik Bulgular

Aşağıda sekizinci alt amaç doğrultusunda konuşma etkinliklerinin ele aldığı konular tablo olarak sunulmuştur:

Tablo 8: Konuşma Etkinliklerinde Ele Alınan Konular

	Konular	f	%
Birey ve Toplum	Çocuk haklarını korumanın önemi	1	3.13
	Ülkemizdeki göçmenlerin yaşadığı sorunlar	1	3.13
	Çocuk yetiştirmede dikkat edilecek hususlar	1	3.13
	Bilgi ve ahlaki değerlerin sunulmasında öğretmenlerin önemi	1	3.13
Millî Mücadele ve Atatürk	Atatürk	1	3.13
	Millî mücadele kahramanları	1	3.13
	Atatürk'ün katıldığı kongreler	1	3.13
	Vatan Sevgisi	1	3.13
Erdemler	Fedakârlığın önemi	1	3.13
	Doğruluk ve dürüstlük	1	3.13
	Dostluk	1	3.13
	Tath dilli olmanın önemi	1	3.13
Millî Kültürümüz	Vatan Sevgisi	1	3.13
	Gelenek ve görenekler	1	3.13
	Tarihi ve turistik mekânlar	1	3.13
	Türküler	1	3.13
Doğa ve Evren	Ormanları korumanın önemi	1	3.13
	Atmosfer ve hava kirliliği	1	3.13
	Küresel ısınma	1	3.13
	Uzay çalışmalarını	1	3.13
Sağlık ve Spor	Sağlıklı beslenme	1	3.13
	Spor dalları	1	3.13
	Uykunun önemi	1	3.13
	Oyun oynama	1	3.13
Bilim ve Teknoloji	Bilimsel çalışmalar	1	3.13
	Zaman	1	3.13
	Gelecekteki iletişim araçları	1	3.13
	Robot teknolojisi	1	3.13
Sanat	İletişim türleri	1	3.13
	Resimler ve ünlü Türk ressamları	1	3.13
	Şiir	1	3.13
	Metinle ilgili sorular	1	3.13
TOPLAM		32	100.0

Tablo 8'deki konuşma etkinliklerinin konusu ana konular ve alt konular etrafında incelenmiştir. Bu kapsamda *Birey ve Toplum* (%12.52), *Millî Mücadele ve Atatürk* (%12.52), *Erdemler* (%12.52), *Millî Kültürümüz* (%12.52), *Doğa ve Evren* (%12.52), *Sağlık ve Spor* (%12.52), *Bilim ve Teknoloji* (%12.52)

ve *Sanat* (%12.52) konularına eşit oranda değinildiği görülmektedir. Birey ve Toplum ana konusu kapsamında *çocuk haklarını korumanın önemi* (%3.13), *ülkemizdeki göçmenlerin yaşadığı sorunlar* (%3.13), *çocuk yetiştirmede dikkat edilecek unsurlar* (%3.13), *öğretmenlerin önemi* (%3.13) alt konularına yer verilmiştir. Millî mücadele ve Atatürk ana konusu kapsamında *Atatürk* (%3.13), *millî mücadele kahramanları* (%3.13), *Atatürk'ün katıldığı kongreler* (%3.13), *vatan sevgisi* (%3.13) konuları işlenmiştir. Erdemler ana konusu kapsamında *fedakârlık* (%3.13), *doğruluk-dürüstlük* (%3.13), *dostluk* (%3.13), *tatlı dilli olmanın önemi* (%3.13) alt konularına değinilmiştir. Millî kültürümüz ana konusu kapsamında *vatan sevgisi* (%3.13), *gelenek ve göreneklerimiz* (%3.13), *ülkemizdeki tarihi ve turistik yerler* (%3.13), *türküler* (%3.13) alt konularına yer verilmiştir. Doğa ve evren ana konusu kapsamında *ormanları korumanın önemi* (%3.13), *atmosfer ve hava kirliliğinin önemi* (%3.13), *küresel ısınma* (%3.13), *uzay çalışmaları* (%3.13) konuları öne çıkarılmıştır. Sağlık ve spor ana konusunda *sağlıklı beslenme* (%3.13), *spor dalları* (%3.13), *uykunun önemi* (%3.13), *oyun oynama* (%3.13) üzerinde durulmuştur. Bilim ve teknoloji kapsamında *bilim adamları ve bilimsel çalışmalar* (%3.13), *zaman* (%3.13), *gelecekteki iletişim araçları* (%3.13), *robot teknolojisi* (%3.13) alt konuları işlenmiştir. Sanat ana konusunda ise *iletişim türleri* (%3.13), *resimler ve ünlü Türk ressamları* (%3.13), *şairler* (%3.13), *metinle ilgili sorular* (%3.13) konularına yer verilmiştir.

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışma Koza Yayınevi tarafından hazırlanıp ortaokullarda okutulan 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki konuşma etkinliklerini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda konuşma etkinlikleri sayı ve temalara, etkinlik türlerine, verilen yönergelere, kazanımlara, yöntem ve tekniklere, metin türlerine, görsel/işitsel/metinsel desteklere, ele alınan konulara göre incelenmiş ve çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır.

Çalışma kapsamında öncelikle ders kitabındaki konuşma etkinliklerinin sayısı ve temalara göre dağılımı tespit edilmiştir. Kitapta toplamda sekiz tema olduğu, her temada dört konuşma etkinliği bulunduğu ve toplamda 32 konuşma etkinliğine yer verildiği tespit edilmiştir. Konuşma becerisinin diğer becerilere oranla ihmal edilen bir beceri olduğu söylenmektedir (Kavruk ve Yıldırım, 2021). İncelenen kitapta her metinle alakalı konuşma etkinliğine yer verilmesi doğru bir yaklaşımdır. Ancak diğer öğrenme alanları ile kıyaslandığında bu sayının az olduğu söylenebilir. Dolayısıyla yer yer konuşma etkinliği sayısının artırılması da bireylerin anlatma becerilerinin geliştirilmesine hizmet edecektir. Konuşma etkinliklerinin temalara dağılımının ise dengeli olduğu belirlenmiştir. Her metin sonrasında bir konuşma etkinliğine yer verilmiştir. Bu yönüyle 5. sınıf Türkçe ders kitabının sayı ve temalara dağılım bakımından dikkatli hazırlandığı söylenebilir. Serin ve Arslan (2023) tarafından Türkçe ve Türk kültürü ders kitaplarının incelendiği bir çalışmada konuşma etkinliklerinin temalara dağılımı arasında farklılık olsa da genel olarak birbirine yakın, dengeli bir dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Eyüp ve Kansızoğlu (2021) tarafından 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin incelendiği bir çalışmada MEB'e ait ders kitabında etkinliklerin temalara dağılımının dengeli olmadığı saptanmıştır. EKOYAY'a ait 6. sınıf ders kitabında ise dağılım diğerine oranla daha dengeli bulunmuştur.

Çalışmada konuşma etkinliklerinin türü bakımından yapılan incelemede dokuz farklı etkinlik türüne değinildiği tespit edilmiştir. Ancak kitapta belirli etkinlik türleri üzerinde daha çok yoğunlaşıldığı, bazı etkinlik türlerinin ise sınırlı sayıda olduğu dikkat çekmektedir. Örneğin *yapılan araştırmalardan, okunan metinlerden, dinlenen/izlenenlerden hareketle konuşma yapma* etkinlik türü sık sık kullanılmıştır. Ancak *herhangi bir konu hakkında konuşma yapma, kendini başkasının yerine koyarak konuşma yapma, sunum yapma, kelime ve kavramların çağrıştırdıklarından hareketle konuşma yapma* gibi etkinlik türlerinin bir ya da iki tane ile sınırlı olduğu görülmüştür. Dolayısıyla etkinliklere

bütüncül bir bakış açısıyla bakıldığında öğrencilerin bakış açılarını geliştirecek, onları farklı düşünmeye sevk edecek, alışılmışın dışında etkinliklere yer verilmediği dikkat çekmektedir. Eyüp ve Kansızoğlu (2021) tarafından 6. sınıf Türkçe ders kitabının incelendiği çalışmada da MEB'e ait ders kitabında etkinlik türlerinin dengeli olmadığı, EKOYAY'a ait kitapta ise etkinlik türlerine benzer oranlarda yer verildiği belirlenmiştir. Serin ve Arslan (2023) tarafından yapılan çalışmada da kimi kitaplar etkinlik türü açısından 4 farklı tür kullanmayı tercih ederken kimileri 13 farklı tür kullanarak konuşma etkinliklerini zenginleştirdiği tespit edilmiştir. Akyasan ve Morali (2023) tarafından Türkçe öğretmenlerinin konuşma etkinlikleri hakkındaki görüşlerinin incelendiği bir çalışmada ise bazı öğretmenlerin ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin birbirine benzer olduğu noktasında görüş birliğinde oldukları belirlenmiştir. Bu durum konuşma etkinliklerinin tekdüzelğine işaret etmekte ve konuşma becerisinin sığ bir alanda geliştirilmeye çalışıldığını göstermektedir.

Bireyler; söz varlığının yetersizliği, yerel ağız kullanımı gibi birçok konuşma sorunu ile karşı karşıyadır. Bu sebeple uygulama ve eğitim sürecinin verimi için alana özgü değerlendirmeler yapmaya, bireylerin konuşma becerisindeki eksiklikleri ve yanlışlıkları giderilmeye çalışılmalıdır (Kaplan, 2022). Geleneksel yaklaşıma göre planlanmış derslerde öğrenciler kendilerini ifade etmekte ve konuşmayı sürdürmekte zorlanmaktadır. Dolayısıyla derslerin öğrencileri konuşmaya sevk edecek etkinliklerle ve materyallerle zenginleştirilmesi gerekmektedir (Yılmaz, 2020). Etkinlikler aracılığı ile öğrencilerin âdeta bir oyun havası içinde eğlenerek öğrenmeleri ve konuşma becerilerinin bir davranış olarak kazandırılması hedeflenmelidir (Kurudayıoğlu, 2003). Bunun sağlanabilmesi için de mümkün olduğunca farklı türde, öğrencilerin rahatlıkla katılabileceği nitelikte etkinliklere genelde tüm derslerde özelde de Türkçe dersinde yer verilmelidir (Doğan, 2009). Unutulmamalıdır ki konuşma eğitiminde kullanılacak etkinliklerin çeşitliliği arttıkça öğrencilerin konuşma sorunlarının giderilmesi daha da kolaylaşacaktır (Ulum ve Taşkaya, 2017). Bu sebeple etkili ve başarılı bir konuşma eğitimi için ders kitaplarındaki etkinlik türleri çeşitlendirilmeli ve öğrencilerin farklı öğrenme durumları ile karşılaştırılmasına özen gösterilmelidir.

Çalışmada konuşma etkinliklerinde verilen yönergelerle yönelik de bir inceleme yapılmıştır. İnceleme sonucunda konuşma etkinliklerinde 19 farklı yönergeye yer verildiği ve bu yönergelerin de etkinliklerde toplamda 55 defa kullanıldığı saptanmıştır. Bu yönergelere de her etkinlikte en az bir adet olmak üzere yer verildiği görülmüştür. Bu sebeple kitabın özenli hazırlandığı söylenebilir. Ancak kitapta yönerge sayısı fazla olsa da özellikle bazı yönergelerin öne çıktığı belirlenmiştir. Mesela *konuşmada önceden yapılan araştırmalardan, izlenen haberlerden, okunan metinlerden faydalanma* yönergesi sıklıkla kullanılmıştır. Bununla birlikte *beden dilini etkili bir biçimde kullanma, yeni öğrenilen kelimeleri kullanma, uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanma* yönergelerine de az sayıda yer verilmiştir. Bunların dışında kalan *göz teması kurma, kendi konuşmasını değerlendirme, kelimeleri anlamlarına uygun kullanma, konuşmada konu dışına çıkmama, arkadaşlarının sözünü kesmeme, konuşmasında görsellerden faydalanma gibi yönergelerin* ise bir ya da birkaç defa kullanıldığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla ana dili öğretiminin temel materyallerinden olan Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin yönergeler açısından dengeli bir görünüm sergilemediği söylenebilir. Eyüp ve Kansızoğlu'nun (2021) yaptığı çalışmada MEB'e ait kitapta konuşma etkinliklerinde az sayıda yönerge bulunduğu EKOYAY'a ait kitapta ise 32 farklı yönergenin olduğu saptanmıştır. Benzer ve Ünsal (2019) tarafından konuşma etkinliklerine yönelik öğretmen görüşlerinin incelendiği bir çalışmada öğretmenlerin %65'inin etkinliklerdeki yönergeleri yetersiz bulduğu belirlenmiştir.

Alanyazın incelendiğinde öğrenci kaynaklı konuşma sorunları arasında yöresel ağız kullanımı, argo kullanımı, kaynak ile alıcının birbirini dinlememesi, beden dilinin etkili bir biçimde kullanılmaması,

vurgu ve tonlamaya dikkat edilmemesi, gereksiz ses ve kelime kullanımı olduğu görülmektedir (Kaplan, 2022). Hatta Yıldırım (2020) yaptığı çalışmada öğretmen görüşlerine göre öğrencilerin konuşma kusurlarını tespit etmiş ve en çok sorunun kısıtlı bir kelime hazinesiyle konuşmak, tekrara düşerek konuşmak, beden dilini kullanamamak, konuşurken gereksiz sesler çıkarmak, kelimeyi anlamına uygun olarak kullanamamak, göz teması kuramamaktan kaynaklandığını belirlemiştir. Bu bakımdan kitapta yer alan beden dilini etkili bir biçimde kullanma, yeni öğrenilen kelimeleri kullanma, göz teması kurma, kendi konuşmasını değerlendirme, kelimeleri anlamlarına uygun kullanma, konuşmada konu dışına çıkmama, arkadaşlarının sözünü kesmeme yönergelerinin yerinde olduğunu söylemek mümkündür. Sözcük hazinesini geliştiren ve bu sözcüklere konuşmasında yer veren, beden dilini etkili bir biçimde kullanan, arkadaşlarını dinlemeye özen gösteren, kelimeleri anlamlarına uygun kullanan öğrencilerin konuşma sorunlarının da en aza ineceği bilinen bir gerçektir.

Çalışma kapsamında konuşma etkinliklerinin hangi kazanımlar ışığında oluşturulduğu da incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda etkinliklerde bütün kazanımların dikkate alındığı görülse de “*Hazırlıksız konuşma yapar.*” ve “*Konuşma stratejilerini kullanır.*” kazanımlarına yönelik etkinliklerin yoğunlukta olduğu belirlenmiştir. “*Beden dilini etkili bir şekilde kullanır.*” ve “*Hazırlıklı konuşma yapar.*” kazanımlarına yönelik etkinliklere ise daha az oranda yer verilmiştir. Yine “*Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.*”, “*Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.*” ve “*Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.*” kazanımlarına yönelik etkinliklere nadiren rastlanmıştır. Kitapta her kazanıma yer verilmesi kitabın dikkatli hazırlandığını gösterse de bütün kazanımların dengeli bir biçimde işlenmediği görülmektedir. Bu da bazı kazanımların öğrenciler tarafından içselleştirilememesine sebep olmakta ve konuşma sorunları ile karşılaşılmasına zemin hazırlamaktadır. Çetin ve Şen (2023) tarafından yapılan bir çalışmada da yedi temada on dört adet hazırlıklı, otuz iki adet hazırlıksız konuşma etkinliği olduğu tespit edilmiştir. Eyüp ve Kansızoğlu (2021) ise çalışmalarında MEB kitabında “*Hazırlıklı konuşma yapar.*” ve “*Hazırlıksız konuşma yapar.*” kazanımlarına yönelik etkinliklerin yoğunlukta olduğunu ancak diğer kazanımların fazla dikkate alınmadığı sonucuna ulaşmışlardır. EKOYAY kitabında ise bütün kazanımlara yer verilmeye çalışıldığı görülmüştür.

Öğretim sürecinde öğrencilerin edinecekleri bilgi, beceri ve alışkanlıkları kapsayan kazanımlar; öğrencilerin öğrenme alanlarındaki gelişimini sağlayan temel unsurlardır (Gündüz ve Şimşek, 2014). Ders kitaplarından beklenen de programda yer alan kazanımlara uygun olarak hazırlanmalarıdır. Öğrencilerin programda belirtilen kazanımları edinebilmeleri için öğrenme alanlarındaki etkinliklerin de bunu dikkate alarak hazırlanmaları lazımdır (Serin ve Arslan, 2023). İncelenen 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki etkinliklerde bütün kazanımlara yer verildiği görülse de öne çıkan kazanım sayısı iki tanedir. Özellikle *konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanma, kelimeleri anlamlarına uygun olarak kullanma* ile *uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanma* kazanımlarının oldukça az sayıda etkinlikle ilişkilendirildiği görülmektedir. Sözcük hazinesi bakımından bireylerin geliştirilmesine hizmet eden bu kazanımların ihmal edilmesi bireylerin kendilerini doğru bir biçimde ifade etmelerini de zorlaştıracaktır. Dolayısıyla konuşma etkinliklerinde bu kazanımlara da yeterli sayıda yer verilmesi oldukça önemlidir.

Çalışma kapsamında incelenen bir diğer konu konuşma etkinliklerinde yer alan yöntem ve tekniklerdir. Çalışmada konuşma etkinliklerinde hangi yöntem ve tekniklerin ele alındığına bakıldığında büyük oranda *güdümlü konuşmaya* yer verildiği görülmektedir. İkinci sırada *eleştirel konuşma* vardır. *Serbest konuşma, tartışma, kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma, kendini karşıdakinin yerine koyarak konuşmaya* ise oldukça sınırlı sayıda yer verilmiştir. Hafızada tutma tekniği, ikna etme, yaratıcı

konuşma gibi yöntem ve tekniklere ise etkinliklerde rastlanmamıştır. Bu duruma Program'da (2019) 5. sınıf konuşma kazanımları kapsamında serbest, güdümlü, kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma gibi yöntem ve tekniklerin vurgulanmasının sebep olduğu düşünülmektedir. Konuşma etkinliklerinin yöntem ve teknik bakımından zenginleştirilmesi ise istenen ve beklenen bir durumdur. Literatürde de benzer sonuçların olduğu tespit edilmiştir. Yangil ve Şen (2022) Türkçe öğretmenlerinin öğrencilerin konuşmalarını geliştirmek için kullanılan yöntem ve teknikleri yetersiz bulunduğunu tespit etmişlerdir. Aktaş ve Bayram (2021) tarafından yürütölen bir çalışmada konuşma ve yazma stratejilerine ders kitaplarında yeterli ölçüde yer verilmediği ve stratejilerin ders kitaplarında kullanımının dengeli olmadığı tespit edilmiştir. Kemiksiz (2017) tarafından yapılan bir çalışmada kılavuz kitaplardaki sözlü anlatım etkinlikleri bölümünde yöntem/tekniklerin dağılımının dengeli olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple konuşma yöntem ve tekniklerinin dağılımının dikkatli yapılması, her bir yöntem/teknikğin en az bir etkinlikte dahi olsa kullanımının sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Eyüp ve Kansızoğlu (2021) MEB ortaokul ders kitaplarını inceledikleri çalışmalarında kullanılan yöntem tekniklerin az olduğunu ve en çok güdümlü konuşmanın vurgulandığını belirlemişlerdir. Serin ve Arslan (2023) ise sadece altı farklı yöntemin kullanıldığını ve çoğunlukla tek bir yöntem üzerine odaklanıldığı için kitapların bu açıdan zayıf olduklarını söylemişlerdir. Erden (2014), Türkçe öğretmenlerinin konuşma becerisini geliştirmek için en çok başvurdukları yöntemler arasında *soru-cevap* ve *güdümlü konuşma* olduğunu; en az tercih ettikleri yöntemlerin ise serbest ve empatik konuşma olduğunu tespit etmiştir. Yılmaz ve Abacı (2023) tarafından yapılan çalışmada ise öğretmenlerin en çok başvurdukları yöntemlerin beyin fırtınası ve kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma olduğu, en az başvurdukları yöntemin ise eleştirel konuşma olduğu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla gerek öğretmenler gerekse de ders kitaplarından yola çıkılarak konuşma becerisinin belli başlı yöntem ve teknikler etrafından şekillendirilmeye çalışıldığı görölmektedir.

Konuşma eğitiminde temel amaç kişinin duygu ve düşüncelerini başkalarına kimi zaman hazırlıksız kimi zaman da hazırlıklı olarak rahatlıkla ifade edebilmesini sağlamaktır (Doğan, 2009). Konuşma becerisi ezberlenen bazı bilgilerin beyne yüklenmesi süreci değil tam tersine bireyin tüm öğrendiklerini kendi yaşamına aktardığı bir beceri dersidir. Bu beceriyi geliştirmek için konuşmaya yönelik çok ve çeşitli uygulamalar yapmak lazımdır (Erden, 2021). Öyle ki etkili ve güzel konuşmak için kullanılan çeşitli teknikler vardır ve konuşma becerisini geliştirmek için bu tekniklerden faydalanmak gerekmektedir (Güneş, 2017). Konuşma becerisinin gelişimini sağlamanın en etkili yolu sınıf ortamlarında öğrenciyi iletişimsel, zihinsel ve fiziksel olarak aktif kılacak uygun öğretim yöntem ve tekniklerinden yararlanmaktır (Kesici, 2023). Alanyazında konuşma yöntem ve tekniklerinin kullanılmasının kendini daha iyi ifade etme, akıcı ve düzgün konuşmayı sağlama, öz güven kazandırma gibi etkileri olduğundan söz edilir (Ulum ve Taşkaya, 2017). Dolayısıyla ne kadar çok ve çeşitli konuşma yöntem ve tekniği kullanılırsa öğrencilerin kendilerini etkili bir biçimde ifade edebilmeleri de kolaylaşacaktır.

Çalışma konuşma etkinliklerinin görsel, işitsel veya metinsel destek içerip içermediği sorusu üzerinde de durulmuştur. Bu kapsamda yapılan incelemeler sonucunda bazı etkinliklerde *görsel, işitsel ve/veya metinsel desteğe* yer verildiği tespit edilmiştir. Görsel destek en çok kullanılan destek türüdür. Etkinlikler kapsamında öğrencilerden görseli yorumlama, görselden hareketle duygu ve düşüncelerini ifade etmesi beklenmektedir. Ardından metinsel destek gelmektedir. Metinsel desteğin olduğu bazı konuşma etkinliklerinde öğrenciyeye bir metin verilerek buradaki bilgileri okumaları ve bunlardan hareketle konuşma yapmaları istenmiştir. Sadece bir etkinlikte ise işitsel desteğin olduğu görölmüştür. Bu kapsamda da bir türkünün dinlenmesi istenmiştir. Tüm bunlarla öğrencilerin bakış açıları zenginleştirilmeye çalışılmıştır. Ancak hiçbir desteğin olmadığı etkinlerin var olduğu da ortaya çıkmıştır. Serin ve Arslan (2023) ise Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinde de

çoğunlukla öğrencinin konuşmasını desteklemek adına ya bir metinden ya da bir görselden yola çıkarak onunla bağlantılı olarak duygu ve düşüncelerini ifade etmelerinin beklendiğini söylemektedirler. Kitaplarda genellikle hem metinsel hem de görsel desteğin olduğunu tespit etmişlerdir. Öğrencilerden bir görselden yola çıkarak konuşması istendiğinde hem gözlem güçleri hem dikkatleri hem de anlatımları geliştirilmeye çalışılır. Resim, grafik, tablo, karikatür gibi görseller konuşma etkinliklerinde oldukça önemli bir yere sahiptir (Kurudayıoğlu, 2003). Aynı şekilde metinsel destek sayesinde de öğrencilerin okuduğunu anlama ve anlatma becerileri güçlenecektir. Dolayısıyla konuşma etkinliklerinde bu tarz destek unsurlarından faydalanmak öğrencilerin hedeflere ulaşmasını kolaylaştıracaktır.

Çalışma kapsamında konuşma etkinliklerinin hangi metin türleri çerçevesinde yoğunlaştırıldığı da merak edilmiş ve buna yönelik incelemeler yapılmıştır. İncelemeler sonucunda konuşma etkinliklerinin 11 şiir, 11 bilgilendirici metin, 10 hikâye edici metin kapsamında yer aldığı tespit edilmiştir. En az konuşma etkinliğinin hikâye edici metinlerde olduğu görülmüştür. Dolayısıyla konuşma etkinliklerinin metin türlerine göre dengeli bir dağılım gösterdiğini söylemek mümkündür. Eyüp ve Kansızoğlu (2021) ise MEB'e ait kitapta metin türlerine göre belirgin farklar olduğunu, EKOYAY'a ait kitapta ise daha dengeli bir dağılım varken bilgilendirici metin türünde daha az konuşma etkinliğine yer verildiği belirlenmiştir.

Çalışmada son olarak konuşma etkinliklerinin ele alınan konular açısından da sınıflandırılması yoluna gidilmiştir. Bu doğrultuda her konuşma etkinliğinin ele aldığı konu tespit edilmeye çalışılmıştır. Ele alınan konuların özellikle temalarla ilişkili olduğu belirlenmiştir. Her bir temada dört farklı alt konu yer bulduğu için konuşma etkinliklerinin toplamda 32 farklı alt konu çerçevesinde şekillendiği saptanmıştır. Ele alınan konuların genel olarak öğrencilerin günlük yaşamları ile ilişkili olduğu, onları hayata hazırlayan içerikleri öne çıkardığı söylenebilir. Serin ve Arslan (2023) ise inceledikleri kitaplarda konuşma etkinliklerinin konu dağılımı açısından oldukça çeşitli olduğunu söylemişler, etkinliklerde 60 farklı konuya yer verildiğini tespit etmişlerdir. Yangil ve Şen (2022) tarafından yapılan çalışmada Türkçe öğretmenlerinin öğrencilerin konuşma becerisinin geliştirilmesi için her konuda konuşma yapılmasının sağlanması gerektiğini söyledikleri belirlenmiştir. Öğrenmenin kalıcılığı öğrenilenlerin hayat ile iç içe olması ile doğru orantılı olduğu bilinen bir gerçektir. Okulda üzerinde durulan konu çocuğun günlük hayatında da karşısına çıkıyorsa öğrenmeden alınan verim artacaktır (Doğan, 2009). Bu sebeple konuşma etkinliklerinde ele alınan konuların çok çeşitli ve hayattan kopuk olmaması ders kitaplarından beklenen bir niteliktir.

Çalışmanın sonuçlarından hareketle aşağıdaki öneriler sunulabilir:

1. Bu çalışma 5. Sınıf Türkçe ders kitabı ile sınırlandırılmıştır. Diğer sınıf düzeyleri de aynı açıdan incelenebilir.
2. Çalışmada bazı etkinlik türlerinin öne çıktığı, diğerlerinin ise sınırlı olduğu belirlenmiştir. Bu sebeple Türkçe ders kitabı yazarlarının konuşma etkinlik türlerini çeşitlendirmesi önerilmektedir.
3. Çalışmada bazı etkinliklerin benzer yönergelere sahip olduğu görülmüştür. Verilen yönergelerin dengeli bir biçimde bütün etkinliklere dağıtılmasına dikkat edilmelidir. Böylece öğrencilerin konuşma sorunlarının giderilmesi de kolaylaşabilir.

4. Çalışmada konuşma etkinliklerinde kullanılan yöntem ve tekniklerin çok sınırlı olduğu ve özellikle güdümlü konuşmanın öne çıktığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla konuşma etkinliklerinin yöntem ve teknikler bakımından zenginleştirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

5. Çalışmada konuşma öğrenme alanı kazanımlarına yönelik hazırlanan etkinliklerin çeşitliliğinin az olduğu belirlenmiştir. Bu bakımdan konuşma etkinliklerinin kazanımlara dengeli bir şekilde dağıtılması yerinde olacaktır.

Kaynakça

- Acar, S. (2022). Türkçe ve Türk kültürü 5-8. seviye ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 7(1), 189-203.
- Aktaş, E. ve Bayram, B. (2021). Anlatma becerileri kapsamında 1-8. sınıf Türkçe ders kitaplarına bir bakış: Konuşma ve yazma stratejilerinin kullanımı. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(1), 1- 18.
- Akkaya, A. (2019). Konuşma eğitimi. H. Kavruk ve H. Kurnaz (Ed.), *Türkçe öğretimi* içinde (s. 133-147). Nobel Yayıncılık.
- Akyasan, M. ve Morali, G. (2023). Türkçe öğretmenlerine göre konuşma etkinlikleri konuşma becerisini nasıl etkilemektedir?. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 308-323.
- Aslan, C., Doğan Güldenöğlü, B. N. ve Altuntaş, İ. (2018). Türkçe ders kitaplarındaki söz sanatlarıyla ilgili sorular ve etkinlikler üzerine bir inceleme. *Turkish Studies*, 13(28), 48- 66.
- Ay, V. (2019). *MEB 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki dilbilgisi etkinliklerinin değerlendirilmesi (Nevşehir örneği)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.
- Aydın, İ. (2020). *5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin cümle bilgisi açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Bakırcı, Ş. ve Ceran, D. (2022). 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki dinleme-izleme metinlerinin söz varlığı bakımından incelenmesi. *Route Educational & Social Science Journal*, 9(3), 312- 321.
- Başaran, M. ve Erdem, İ. (2009). Öğretmen adaylarının güzel konuşma becerisi ile ilgili görüşleri üzerine bir araştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(3), 743-754.
- Bayrak Cömert, Ö. (2017). 2017 Türkçe dersi öğretim programında yer alan ortaokul düzeyindeki (5, 6, 7 ve 8. sınıflar) konuşma becerisi kazanımlarına yönelik bir çalışma. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(3), 1331-1344. <https://doi.org/10.14686/buefad.344547>
- Benzer, A. ve Ünsal, F. (2019). Konuşma öğretiminin program ve ders kitabı ekseninde uygulamaya yansması. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(3), 647-662.
- Bilgin, N. (2014). *Sosyal bilimlerde içerik analizi teknikler ve örnek analizler*. Siyasal Kitapevi.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Canbulat, M., Asma, B. ve Koparan, B. (2022). Türkçe ders kitaplarının metin ve metin önü-sonu sorularındaki düşünme türleri ve kök değerler. *Turkish Studies - Education*, 17(2), 215- 232. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.57962>
- Coşkun, K. (2021). Sekizinci sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metinlerinin okunabilirlik düzeyinin değerlendirilmesi. *International Journal of Language Academy*, 9(1), 66-77.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (S. B. Demir Çev. Ed.). Eğiten Kitap Yayınları.
- Çalışkan, G. (2016). Türkçe dersi öğretim program ve Türkçe ders kitapları: 5. sınıf Türkçe ders kitabına yönelik bir inceleme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(2), 200-214.

- Çetin, Ö. ve Şen, Ü. (2023). Türkçe ve Türk kültürü 8. seviye ders kitabındaki konuşma ve yazma etkinliklerinin kazanımları karşılama durumu. *Uluslararası Türkoloji Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, 8(1), 1-16.
- Çırak, F. ve Ceran, D. (2021). Ortaokul Türkçe ders kitaplarının dinleme/izleme yöntem ve teknikleri bakımından incelenmesi. *Çukurova Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 134-144.
- Çoban, İ. ve Polatcan, F. (2020). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki bulmaca etkinliklerinin eş anlamlı kelime öğretimi açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 9(3), 1151-1166.
- Deniz, K., Karagöl, F. ve Tarakçı, R. (2019). Konuşma kazanımları açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *Turkish Studies Educational Sciences*, 14(4), 1257-1269.
- Deniz, K., Tarakçı, R. ve Karagöl, E. (2019). Dinleme/izleme kazanımları açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 18-32.
- Doğan, Y. (2009). Konuşma becerisinin geliştirilmesine yönelik etkinlik önerileri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 185-204.
- Erden, B. (2014). *Ortaokul Türkçe dersi öğretim programında konuşma eğitimine yönelik olarak önerilen yöntem/tekniklere ilişkin öğretmen görüşleri* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Erden, B. (2021). Methods and techniques of speaking education and their problems in application in turkish course. *Kastamonu Education Journal*, 29(3), 574-588. doi: 10.24106/kefdergi.728567
- Eyüp, B. ve Kansızoğlu, N. (2021). 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinlikleri üzerine bir inceleme. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(1), 366-385.
- Fidan, M. (2019). Yedinci sınıf Türkçe ders kitabında yer alan konuşma etkinliklerinin analizi. *Turkish Studies Educational Sciences*, 14(4), 1367-1379.
- Gholampour, S. ve Mehrabi, D. (2023). Literature review of elt textbook evaluation. *MEXTESOL Journal*, 47(2), 1-7.
- Gündüz, O. ve Şimşek, T. (2014). *Uygulamalı konuşma eğitimi el kitabı*. Grafiker Yayınları.
- Güneş, F. (2014). Konuşma öğretimi yaklaşım ve modelleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 1-27.
- Güneş, F. (2017). *Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller*. Pegem Akademi.
- Güven, S. ve Yıldırım N. (2019). Ortaokul beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metinlerinin değerler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(66), 814-827. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3630>
- Halitoğlu, V. (2021). Türkçe ders kitabı dinleme/izleme metin etkinliklerinin Türkçe dersi öğretim programında yer alan kazanımlarla uyuma düzeyleri. *Journal of History School*, 55, 4406-4431.
- Huffman Hayes, A. (2024). The story of definite integrals: A calculus textbook narrative analysis. *International Journal of Education in Mathematics, Science and Technology (IJEMST)*, 12(1), 139-177. <https://doi.org/10.46328/ijemst.3045>
- İşcan, A. (2013b). İletişim, konuşma ve konuşma ile ilgili temel kavramlar. A. Kılınç ve A. Şahin (Ed.), *Konuşma eğitimi* içinde (s. 1-27). Pegem Akademi.
- Kaplan, K. (2022). Konuşma eğitiminde karşılaşılan sorunlar. M. Gün ve M. Memiş (Ed.), *Konuşma eğitimi* içinde (s. 295-318). Atlas Akademik Yayıncılık.
- Karasar, N. (2015). *Araştırmalarda rapor hazırlama*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kavruk, H. ve Yıldırım, N. (2021). Türkçe öğretim programındaki konuşma kazanımlarının ortaokul Türkçe ders kitabı (5, 6, 7 ve 8. sınıf) etkinliklerine yansımaları. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 9(2), 159-174.

- Kemiksiz, Ö. (2017). Ortaokul 7. ve 8. sınıf Türkçe derslerindeki sözlü anlatım etkinliklerinin çeşitli açılardan incelenmesi. *The Journal of Akademik Social Science Studies*, 55, 79-96.
- Kemiksiz, Ö. (2022). Foreign-origin words in reading texts in secondary school Turkish textbooks. *International Journal of Curriculum and Instruction*, 15(1), 407-425.
- Kesici, S. (2023). Konuşma becerisini geliştirmede kullanılan yöntem ve teknikler: bir alanyazın taraması. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 8(1), 88-105.
- Kurudayıoğlu, M. (2003). Konuşma eğitimi ve konuşma becerisini geliştirmeye yönelik etkinlikler. *TÜBAR-XIII*, 287-309.
- Kurudayıoğlu, M. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin konuşma türleri açısından İncelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(3), 736-750.
- Lee, Y. ve Chang, L. (2012). An analysis of speaking activity designs of junior-high-school English textbooks used in Taiwan and China. *National Pingtung University of Education*.
- MEB (2019). *Türkçe dersi öğretim programı*. <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20195716392253-02-T%C3%BCrk%C3%A7e%20%C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1%202019.pdf>
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan, Çev. Ed.). Nobel Yayınları.
- Orhan, S., Kırbaş, A. ve Topal, Y. (2012). Görsellerle desteklenmiş altı şapka düşünme tekniğinin öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmesine etkisi. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(3), 1893-1909.
- Öztürk, İ. Y. (2022). Türkçe dersi öğretim programlarında konuşma eğitimi. M. Gün ve M. Memiş (Ed.), *Konuşma eğitimi içinde* (s. 171-193). Nobel Yayıncılık.
- Pitaksuksan, N. ve Sinwongsuwat, K. (2020). CA-informed interactional feature analysis of conversation in textbooks used for teaching English speaking in Thai secondary schools. *English Language Teaching*, 13(7), 140-151.
- Sağlam, Ö. (2010). *7. sınıf öğrencilerinin hazırlıksız konuşma becerileri üzerine bir araştırma* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Serin, N. ve Arslan, N. (2023). Türkçe ve Türk kültürü ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin incelenmesi. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 13(2), 2027-2052.
- Sevim, B. (2023). *Türkçe 5. sınıf ders kitabı*. Koza Yayınevi.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2018). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Taş, H. ve Minaz, M. B. (2022). Analysis of the activities in the primary school turkish textbooks in terms of creative thinking skills. *Education Quarterly Reviews*, 5(4), 104-115.
- Temizyürek, F., Erdem, İ. ve Temizkan, M. (2007). *Konuşma eğitimi*. Öncü Kitap.
- Tonga, D. ve Uslu, S. (2019). Sosyal bilgiler dersinde kazanım-değer ilişkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 16(1), 91-110.
- Tüzemen, T. ve Kardaş, M. N. (2017). Akademik çelişki tekniğinin 6.sınıf öğrencilerinin Türkçe konuşma becerilerine etkisi ve bazı değişkenlerle ilişkisi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 581-610. <http://dx.doi.org/10.23891/efdyyu.2017.23>
- Ulum, H. ve Taşkaya, S.M. (2017). Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmek için kullandıkları etkinlikler. *Çukurova Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 92-101.
- Yağmur Şahin, E. ve Zorlu Kana, H. (2013). Türk eğitim programlarında konuşma eğitimi. A. Kılınc ve A. Şahin (Ed.), *Konuşma eğitimi içinde* (s. 29-58). Pegem Akademi.
- Yangil, M. K. ve Şen, F. (2022). Teacher's opinions on the levels and development of secondary school students' speaking skills. *International Journal of Language Academy*, 10(1), 14-26.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

- Yıldırım, N. (2020). Öğretmen görüşlerine göre ortaokul öğrencilerinin konuşma kusurları. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(2), 597-610.
- Yılmaz, D. ve Abacı, İ. Ç. (2023). Ortaokul Türkçe öğretmenlerinin kullandıkları konuşma yöntem ve teknikleri. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 12(36), 919-936.
- Yılmaz, M. Y. (2020). Türkçe eğitiminde konuşma eğitimi. A. Z. Güven (Ed.), *Türkçe eğitime genel bir bakış* içinde (s. 65-79). Pegem Akademi.
- Yüksel, H. (2013). İletişimin tanımı ve temel bileşenleri. U. Demiray (Ed.), *Etkili iletişim* içinde (s. 1-43). Pegem Akademi.
- Yunianta, T. N. H., Suryadi, D., Dasari, D. ve Herman, T. (2023). Textbook praxeological-didactical analysis: lessons learned from the Indonesian mathematics textbook. *Journal on Mathematics Education*, 14(3), 503-524. <http://doi.org/10.22342/jme.v14i3.pp503-524>